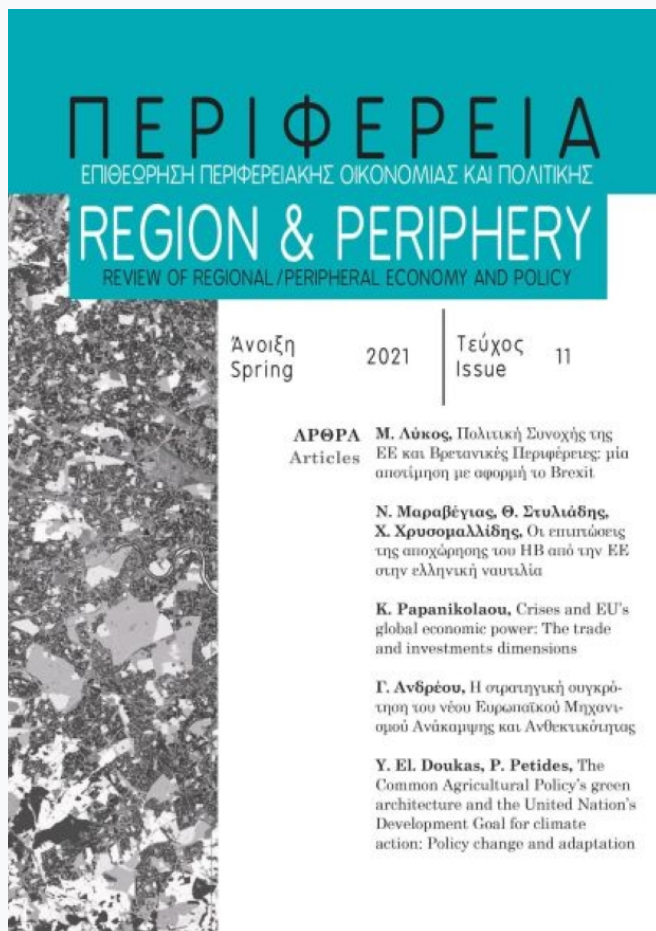

Περιφέρεια

Τόμ. 11, Αρ. 11 (2021)

Περιφέρεια | Region & Periphery

Πολιτική Συνοχής της ΕΕ και Βρετανικές Περιφέρειες: μία αποτίμηση με αφορμή το Brexit

Μαρτίνος Λύκος

doi: [10.12681/rp.27239](https://doi.org/10.12681/rp.27239)

Copyright © 2021, Martinos Lykos

Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά-Μη Εμπορική Χρήση 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Λύκος Μ. (2021). Πολιτική Συνοχής της ΕΕ και Βρετανικές Περιφέρειες: μία αποτίμηση με αφορμή το Brexit. *Περιφέρεια*, 11(11), 5–30. <https://doi.org/10.12681/rp.27239>

Πολιτική Συνοχής της ΕΕ και Βρετανικές Περιφέρειες: μια αποτίμηση με αφορμή το Brexit

Μαρτίνος Λύκος, Δρ Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (ΕΚΠΑ)

Περίληψη

Η αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ευρωπαϊκή Ένωση δίνει την αφορμή για μία αποτίμηση της παρουσίας της Βρετανίας στην ΕΟΚ / ΕΕ και πιο συγκεκριμένα ως προς το σκέλος της περιφερειακής ανάπτυξης της χώρας και της εφαρμογής σε αυτή της πολιτικής συνοχής. Το άρθρο μελετά τη διαχρονική εξέλιξη των περιφερειακών επιδόσεων, τη σχετική θέση της ανάπτυξης των περιφερειών ως προς τον ευρωπαϊκό μέσο όρο και την εν γένει συμβολή της Βρετανίας στην υλοποίηση της πολιτικής συνοχής. Οι επίσημες εκδόσεις της ΕΕ, από την ένταξη έως την αποχώρηση του ΗΒ, προσφέρουν τα απαραίτητα δεδομένα.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: Πολιτική Συνοχής, Brexit, Βρετανικές Περιφέρειες, Περιφερειακή Ανάπτυξη

EU Cohesion Policy and the UK Regions: an assessment on the occasion of Brexit

Martin Lykos, PhD NKUA

Abstract

UK's withdrawal from the European Union offers an opportunity for a general assessment regarding Britain's presence in the EEC / EU, and more specifically in terms of the country's regional development and the implementation of cohesion policy. This paper examines the evolution of UK's regional development over time, the relative position of the British regions in comparison with the European average as well as the contribution of Great Britain to the implementation of EU's cohesion policy. A series of official EU documents, from UK's accession to withdrawal, offer us all relevant data.

KEY-WORDS: Cohesion Policy, Brexit, British Regions, Regional Development

1. Εισαγωγή

Η σχέση του Ηνωμένου Βασιλείου με την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα / Ευρωπαϊκή Ένωση υπήρξε κάθε άλλο παρά απροβλημάτιστη, γεγονός το οποίο απλώς επιβεβαιώθηκε και επισήμως με την απόφαση αποχώρησης. Το δημοψήφισμα της 23ης Ιουνίου του 2016 κατέδειξε την, έστω και οριακή, επιλογή του βρετανικού λαού για αποχώρηση από την ΕΕ με ποσοστό 51,9%¹. Είχε προηγηθεί τριάντισι χρόνια νωρίτερα (23 Ιανουαρίου 2013) η δέσμευση του τότε πρωθυπουργού Ντέιβιντ Κάμερον να διενεργήσει σχετικό δημοψήφισμα². Δεν ήταν η πρώτη φορά κατά την οποία οι Βρετανοί κλήθηκαν να επιβεβαιώσουν (ή να απορρίψουν) τη συμμετοχή τους στις ενωσιακές δομές της Ευρώπης. Αντίστοιχο δημοψήφισμα του 1975, λίγο μετά την εισχώρηση της χώρας στην τότε ΕΟΚ την οποία υλοποίησε η κυβέρνηση του Έντουαρντ Χιθ, είχε δώσει θετική ετυμηγορία (τότε τάχθηκε υπέρ το 67,2%)³.

Κατά τη διάρκεια των σαράντα επτά ετών Βρετανικής συμμετοχής στην ΕΟΚ / ΕΕ⁴, στο προσκήνιο του προβληματισμού σχετικά με τις σχέσεις μεταξύ των δύο μερών υπήρχε πάντοτε η συμμετοχή της χώρας στα κονδύλια του Κοινοτικού προϋπολογισμού – και κατά πόσον αυτή η συμμετοχή ήταν συμφέρουσα για τη χώρα ή όχι. Το ύψος της Βρετανικής συμμετοχής καθορίστηκε σε μεγάλο βαθμό από το περίφημο “rebate” (ή “UK correction”) το οποίο κατόρθωσε η βρετανική κυβέρνηση της Μάργκαρετ Θάτσερ από το 1985. Ανεξάρτητα από το ύψος της συμμετοχής στον προϋπολογισμό, οι χρηματοδοτήσεις κατευθύνθηκαν, και εξακολουθούν να κατευθύνονται εδώ και δεκαετίες κατά συντριπτική πλειονότητα, στην Κοινή Αγροτική Πολιτική και την Περιφερειακή Πολιτική (Πολιτική Συνοχής).

Η προοπτική του Brexit τα τελευταία χρόνια είχε δημιουργήσει έντονο προβληματισμό, τον οποίο δικαίωσε η πρόσφατη ολοκλήρωση της διαδικασίας. Περιέργως, έχει εκτιμηθεί ότι το ύψος της Κοινοτικής στήριξης ανά Βρετανική περιφέρεια, ως παράμετρος επιρροής του αποτελέσματος του δημοψηφίσματος, επέφερε μικρή επίδραση στο αποτέλεσμά του το οποίο και επέφερε το Brexit. Ως πιθανή εξήγηση θεωρείται η άγνοια μεταξύ των ψηφοφόρων όσον αφορά στις περιφερειακές δαπάνες της ΕΕ για τις εν λόγω περιοχές της Βρετανίας (Huggins, 2018: 395). Παράλληλα, παρατηρήθηκε σαφής συσχέτιση του βαθμού εξάρτησης των τοπικών οικονομιών από τις αγορές της ΕΕ με την ψήφο υπέρ της αποχώρησης, φαινόμενο που παρατηρήθηκε ειδικά στις περιφέρειες των Midlands και της Βόρειας Αγγλίας, οι οποίες ψήφισαν υπέρ της αποχώρησης παρότι συμπεριλαμβάνονται στις οικονομικά ασθενέστερες περιοχές του Ηνωμένου Βασιλείου (Billing et al., 2019: 742).

Το εύρος και η κατανομή της χρηματοδότησης μετά το Brexit αποτελούν κρίσιμα ζητήματα για μεγάλα τμήματα του Ηνωμένου Βασιλείου στα οποία παρατηρείται αβεβαιότητα και ανησυχία, ιδιαίτερα στις περιφέρειες που έχουν συνηθίσει στην εξασφάλιση πολυετών εισροών από τους πόρους της περιφερειακής πολιτικής της

ΕΕ (Bachtler et al., 2018: 166). Παρά το γεγονός ότι το ύψος της χρηματοδότησης που διατίθεται από την πολιτική συνοχής για προγράμματα στο Ηνωμένο Βασίλειο δεν είναι ιδιαίτερα μεγάλο, σε ορισμένες περιοχές αποτελούσε σημαντική πηγή εσόδων για τις τοπικές αρχές. Χωρίς αυτή, κάποια έργα που αποσκοπούν στην οικονομική ανάπτυξη ή την κοινωνική πολιτική αναμένεται ότι δε θα προχωρήσουν με την ίδια ένταση, θα τεθούν εκτός χρονοδιαγραμμάτων ή ακόμα και δε θα προχωρήσουν καθόλου (Bachtler et al., 2017: 759).

Η ανάλυση της θέσης των περιφερειών της Μεγάλης Βρετανίας καθ' όλη τη διάρκεια της παραμονής της χώρας στην ΕΟΚ / ΕΕ στην παρούσα μελέτη ακολουθεί δύο άξονες περιγραφής και ανάλυσης:

- A) Της σχετικής θέσης του Ηνωμένου Βασιλείου συνολικά αλλά και των βρετανικών περιφερειών μεμονωμένα στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας / Ένωσης ως προς το επίπεδο ανάπτυξης, δηλαδή τη σύγκριση του αναπτυξιακού τους επιπέδου ως προς αυτό της υπόλοιπης ΕΟΚ / ΕΕ, μέσα από τη μελέτη στατιστικών δεδομένων συγκεκριμένων χρονικών στιγμών.
- B) Της συμμετοχής των βρετανικών περιφερειών στους δικαιούχους των παροχών των διαρθρωτικών ταμείων, δηλαδή την αποτύπωση των βρετανικών περιφερειών, οι οποίες εντάσσονταν στο καθεστώς κοινοτικής στήριξης ανά προγραμματική περίοδο (Α', Β' και Γ' ΚΠΣ, Α' και Β' ΕΣΠΑ).

2. Βρετανικές περιφέρειες: ιστορική εξέλιξη του επιπέδου ανάπτυξης

Η ΕΕ, όπως και ολόκληρη η ευρωπαϊκή ήπειρος, περιλαμβάνει πολλά και διαφορετικά παραδείγματα χωρών ως προς το βαθμό «περιφερειακότητας» της διοικητικής τους δομής (Λύκος, 2018: 194). Το Ηνωμένο Βασίλειο υιοθετεί περιφερειακή δομή (για στατιστικούς λόγους) βασισμένη σε ομαδοποιήσεις των Κομητειών. Η υιοθέτηση εκ μέρους της Βρετανίας της κοινά αποδεκτής (λόγω Eurostat) *Ονοματολογίας Εδαφικών Στατιστικών Μονάδων* (NUTS) δέχθηκε αναθεωρήσεις με το πέρασμα του χρόνου, όπως άλλωστε συνέβη και στα υπόλοιπα κράτη-μέλη.

Από τις αρχές της συμμετοχής του Ηνωμένου Βασιλείου στην τότε ΕΟΚ το περιφερειακό πρόβλημα είχε αρχίσει να απασχολεί την Κοινότητα. Η ένταξη του ΗΒ συνέπεσε με αυτήν της Δανίας αλλά και της Ιρλανδίας, η οποία εκείνη τη χρονική περίοδο υπολειπόταν σημαντικά του κοινοτικού μέσου όρου ως προς την οικονομική ανάπτυξη. Αλλά και τα στοιχεία για τη Βρετανία δεν ήταν τα καλύτερα δυνατά. Σύμφωνα με την Έκθεση Thomson⁵ οι Βρετανικές περιφέρειες στα τέλη της δεκαετίας του '60 / αρχές της δεκαετίας του '70 απέκλιναν σημαντικά από το μέσο όρο της Κοινότητας. Αν και τα κράτη-μέλη δεν είχαν ακόμη εναρμονίσει τα στατιστικά τους δεδομένα, εφαρμόζοντας την κατά το δυνατό πλέον αξιόπιστη

μέτρηση (βλ. κείμενο της Έκθεσης για λεπτομέρειες), με βάση τα στοιχεία της εποχής οι Βρετανικές στατιστικές περιφέρειες εμφανίζονταν να έχουν απόκλιση από τον Κοινοτικό μέσο όρο η οποία κυμαινόταν από -6% για την περιφέρεια South East and East Anglia⁶ έως και -27% για τη Northern Ireland (Πίνακας 1). Σύμφωνα με την Έκθεση, και κατόπιν σοβαρής προσπάθειας εκ μέρους των συντακτών της να δημιουργήσουν συγκρίσιμα στοιχεία, κατά το έτος 1970 το ΗΒ συνολικά βρισκόταν στο 88% του Κοινοτικού μέσου επιπέδου ανάπτυξης, με τη Λανία να βρίσκεται στο 128% και τη, σημαντικά υστερούσα, Ιρλανδία στο 54%⁷.

Πίνακας 1: Βρετανικές Περιφέρειες: σχετική θέση στην ΕΟΚ – 1970

Regions	Gross regional product per head in 1970	
	Based on ratios of personal incomes	
	u.a.	Index 9 countries = 100
	Based on 1968/1969 ratios	
EUR 9		100
United Kingdom	2 175	88
Northern Ireland	1 806	73
North	2 009	81
Scotland	2 009	81
Wales	2 009	81
North West	2 044	83
Yorkshire and Humberside	2 095	85
South West	2 115	85
East Midlands	2 141	86
West Midlands	2 210	89
South East and East Anglia	2 327	94

Πηγή: Commission of the European Communities, *Report on the Regional Problems in the Enlarged Community*, COM (73) 550 final, Brussels, 3 May 1973, σελ. 60.

Πίνακας 2: Βρετανικές Περιφέρειες: σχετική θέση στην ΕΟΚ – 1977

Regions	GDP per head 1977 (EUR 9 = 100)	
	in European Units of Account (EUA)	in purchasing power parities (PPP)
EUR 9	100.0	100.0
UNITED KINGDOM	71.6	91.6
North	65.5	83.8
Yorkshire Humberside	67.3	86.1
East Midlands	68.4	87.5
East Anglia	63.5	81.3
South East	80.3	102.8
South West	64.6	82.6
West Midlands	71.4	91.4
North West	69.4	88.7
Wales	60.7	77.7
Scotland	70.1	89.7
Northern Ireland	52.1	66.6

Πηγή: EC – The Regions of Europe - *First periodic report on the social and economic situation of the regions of the Community*, Luxembourg 1981, σελ. 43.

Στα τέλη της δεκαετίας του '70 τα στοιχεία είναι πλέον απολύτως συγκρίσιμα. Η Eurostat χρησιμοποιεί ως μέτρο σύγκρισης το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν κατά κεφαλή εκφρασμένο σε *Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης*⁸ και με αυτό τον τρόπο μπορεί να γίνει ασφαλέστερη σύγκριση του αναπτυξιακού επιπέδου κάθε χώρας με το μέσο επίπεδο της ΕΟΚ συνολικά αλλά και με αυτό των υπόλοιπων εταίρων⁹. Προφανώς, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η σύγκριση με κράτη-μέλη αντίστοιχου οικονομικού μεγέθους και επιρροής στο πλαίσιο της Κοινότητας. Για το έτος 1977, η οικονομική επίδοση του ΗΒ υπολογίστηκε στο 91,6% του Κοινοτικού μέσου όρου, συγκρινόμενο με τη Γαλλία η οποία βρισκόταν στο 112,2%, τη Δυτική Γερμανία στο 116,1% και την Ιταλία στο 78,1%¹⁰. Σε περιφερειακό επίπεδο, χωρίς να έχουν επέλθει πολλές αλλαγές στην περιφερειακή δομή της χώρας (μόνο ο διαχωρισμός της περιφέρειας East Anglia) το εύρος τιμών κυμαινόταν από -33,4% για τη Northern Ireland έως +2,8% για τη South East (η οποία πλέον δεν περιλαμβάνει την East Anglia) (Πίνακας 2).

Δέκα χρόνια αργότερα ο Κοινοτικός μέσος όρος, υπολογισμένος για την τριετία 1986-87-88, περιελάμβανε 12 κράτη μέλη αφού έχουν προστεθεί τόσο η Ελλάδα (1981) όσο και η Ισπανία με την Πορτογαλία (1986). Επομένως, ο εισοδηματικός μέσος όρος είναι πλέον χαμηλότερος σε απόλυτα μεγέθη αφού τον επηρεάζουν οι οικονομικές επιδόσεις τριών νέων μελών χαμηλότερου αναπτυξιακού επιπέδου από αυτό των παλαιών 9, με αποτέλεσμα να ευνοούνται στατιστικά τα οικονομικά μεγέθη των παλαιών και περισσότερο ανεπτυγμένων κρατών. Το ΗΒ μετρήθηκε στο 106,5% του νέου μέσου όρου, έχοντας προσεγγίσει σημαντικά τόσο τη Γαλλία η οποία βρισκόταν στο 109,3%, όσο και τη Δυτική Γερμανία στο 113,6%, ενώ η Ιταλία στο 103,5% δείχνει ότι πλέον αποτελεί συγκρίσιμο μέγεθος με τις υπόλοιπες¹¹. Σε περιφερειακό επίπεδο, με την στατιστική δομή της χώρας εντελώς διαφοροποιημένη και πολύ περισσότερο κατατετηγμένη, οι ακραίες τιμές κυμαίνονται από το -19,4%, για άλλη μία φορά για τη Northern Ireland, έως το +64% για τη νέα περιφέρεια Greater London, με τη βρετανική πρωτεύουσα να αποτελεί πλέον διακριτή χωρική μονάδα και να αποτυπώνει εντυπωσιακά το αναπτυξιακό της προβάδισμα (Πίνακας 3).

Το 1997 ο μέσος όρος της ΕΕ περιελάμβανε επιπλέον τρία νέα μέλη με μέση / υψηλή αναπτυξιακή επίδοση –Αυστρία, Σουηδία και Φινλανδία από το 1995– αλλά και την πρώην Ανατολική Γερμανία η οποία εντάχθηκε αυτομάτως μετά την ενοποίησή της με τη Δυτική το 1990 και εμφάνιζε επιδόσεις πολύ χαμηλότερες του μέσου όρου. Σε αυτό το νέο γεωγραφικό πλαίσιο το αναπτυξιακό επίπεδο του ΗΒ βρέθηκε στο 102% του μέσου όρου, με αυτό της Γαλλίας πλέον να υπολείπεται στο 99%, της ενοποιημένης Γερμανίας στο 108% και της Ιταλίας στο 102%¹² (Πίνακας 4). Οι ακραίες τιμές για το ΗΒ παρουσιάζουν σημαντικές διαφοροποιήσεις εξαιτίας νέας κατάτμησης των περιφερειών με αποτέλεσμα να εμφανίζονται νέες ακραίες επιδόσεις: από -26% για την Ουαλική περιφέρεια West Wales & The Valleys (η Βόρεια Ιρλανδία, η οποία δεν κατατμήθηκε όπως συνέβη με την Ουαλία και τη Σκωτία αλλά παρέμεινε ενιαία στατιστική περιφέρεια, βρέθηκε στο -18%) ενώ το Λονδίνο, χωρισμένο τώρα σε Inner London (εσωτερικό) και Outer London (εξωτερικό) εμφανίζει ακραία τιμή +133% του μέσου όρου (με το 233% του Εσωτερικού Λονδίνου να αποτελεί ακραία τιμή για όλη την ΕΕ της εποχής) (Πίνακας 4).

Το 2007, μετά την ολοκλήρωση της μεγάλης διεύρυνσης προς τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, ο μέσος όρος πλέον αφορούσε σε 27 κράτη μέλη, με τα καινούργια μέλη να εμφανίζουν κατά κανόνα χαμηλό έως χαμηλότατο αναπτυξιακό επίπεδο. Συνεπώς, τα στατιστικά στοιχεία για τα ήδη ανεπτυγμένα κράτη, την «παλαιά» Ένωση των 15, εμφανίζονται ακόμη πιο ευνοϊκά λόγω του στατιστικού φαινομένου. Για το 2007 το ΗΒ μετρήθηκε στο 116,7% του νέου μέσου όρου, η Γαλλία στο 108,5%, η Γερμανία στο 115,8% και η Ιταλία στο 103,4%¹³. Στις ακραίες τιμές για τη Βρετανία βρέθηκαν οι ίδιες περιφέρειες με αυτές πριν από μία δεκαετία: η West Wales & The Valleys στο -26,6% και το Inner London στο +234,2% (Πίνακας 5).

Πίνακας 3: Βρετανικές Περιφέρειες: σχετική θέση στην ΕΟΚ – μ.ο.
1986-87-88

Region	GDP Average 1986-87-88 EUR 12 = 100		
	per inhab. in PPS	per employee in PPS	per employee in ecus
EUR 12	100.0	100.0	100.0
UNITED KINGDOM	106.5	94.3	82.4
North	92.2	91.2	79.7
Cleveland, Durham	87.0	:	:
Cumbria	120.1	:	:
Northumberland, Tyne/Wear	89.2	:	:
Yorkshire and Humberside	96.8	89.6	78.3
Humberside	100.5	:	:
North Yorkshire	102.3	:	:
South Yorkshire	86.1	:	:
West Yorkshire	100.4	:	:
East Midlands	100.2	88.5	77.3
Derbyshire, Nottinghamshire	96.6	:	:
Leicestershire, Northampton	110.6	:	:
Lincolnshire	89.0	:	:
East Anglia	104.2	90.1	79.7
South East	128.3	101.3	88.6
Bedford, Hertfordshire	111.3	:	:
Berks., Bucks., Oxfordshire	118.3	:	:
Surrey, East/West Sussex	107.0	:	:
Essex	96.8	:	:
Greater London	164.0	:	:
Hampshire, Isle of Wight	109.0	:	:
Kent	97.1	:	:
South West	101.3	94.3	83.4
Avon, Gloucester, Wiltshire	113.7	:	:
Cornwall, Devon	87.0	:	:
Dorset, Somerset	100.8	:	:
West Midlands	95.9	85.7	74.9
Hereford, Worcs., Warwick	92.0	:	:
Salop, Staffordshire	89.6	:	:

West Midlands (county)	102.1	:	:
North West	98.7	94.6	82.7
Cheshire	118.2	:	:
Greater Manchester	101.7	:	:
Lancashire	94.2	:	:
Merseyside	86.0	:	:
Wales	87.8	92.6	80.9
Clwyd, Dyfed, Gwynedd, Powys	87.4	:	:
Gwent, Mid-South-West Glamorgan	89.4	:	:
Scotland	99.9	92.1	80.5
Border-Central-Fife-Lothian-Tay	101.9	:	:
Dumfries-Gall., Strathclyde	94.2	:	:
Highlands, Islands	98.9	:	:
Grampian	124.5	:	:
Northern Ireland	80.6	85.0	74.3

Πηγή: EC – *The Regions in the 1990s - Fourth periodic report on the social and economic situation and development of the regions of the Community*, Brussels Luxembourg 1991, σελ. 106-107.

Πίνακας 4: Βρετανικές Περιφέρειες: σχετική θέση στην ΕΕ – 1997

Region	GDP per capita 1997 (PPS) EU-15=100
EU-15	100
UNITED KINGDOM	102
North East	84
Tees Valley & Durham	82
Northumberland and Tyne & Wear	85
North West (inc Merseyside)	93
Cumbria	103
Cheshire	116
Greater Manchester	93
Lancashire	90
Merseyside	75
Yorkshire & the Humber	91
East Riding & North Lincolnshire	96
North Yorkshire	102
South Yorkshire	75

West Yorkshire	94
East Midlands	98
Derbyshire & Nottinghamshire	93
Leicestershire, Rutland & Northands	105
Lincolnshire	93
West Midlands	94
Herefordshire, Worcestershire & Warks	101
Shropshire & Staffordshire	89
West Midlands	94
Eastern	99
East Anglia	102
Bedfordshire, Hertfordshire	105
Essex	89
London	146
Inner London	233
Outer London	92
South East	109
Berkshire, Bucks & Oxfordshire	126
Surrey, East & West Sussex	107
Hampshire & Isle of Wight	106
Kent	94
South West	100
Gloucestershire, Wiltshire & North Somerset	115
Dorset & Somerset	93
Cornwall & Isles of Scilly	75
Devon	89
Wales	84
West Wales & The Valleys	74
East Wales	101
Scotland	97
North Eastern Scotland	127
Eastern Scotland	102
South Western Scotland	90
Highlands & Islands	76
Northern Ireland	82

Πίνακας 5: Βρετανικές Περιφέρειες: σχετική θέση στην ΕΕ – 2007

Region (NUTS 2006)	GDP, Mio. EUR	GDP per inhabitant, EUR	GDP, Mio. PPS	GDP per inhabitant, PPS	GDP per inhabitant, PPS, EU27=100
EU27	12 362 787	24 900	12 362 787	24 900	100.0
UNITED KINGDOM	2 044 133	33 500	772 084	29 100	116.7
North East (England)	66 621	26 000	57 754	22 500	90.4
Tees Valley & Durham	27 272	23 400	23 642	20 300	81.5
Northumberland and Tyne & Wear	39 348	28 100	34 112	24 400	97.8
North West (England)	195 699	28 500	169 654	24 700	99.2
Cumbria	12 793	25 800	11 090	22 300	89.7
Cheshire	35 644	35 500	30 900	30 800	123.7
Greater Manchester	77 501	30 200	67 187	26 200	105.3
Lancashire	37 473	25 800	32 485	22 400	89.9
Merseyside	32 289	23 900	27 992	20 700	83.2
Yorkshire & the Humber	145 022	28 000	125 721	24 300	97.5
East Riding & Northern Lincolnshire	23 606	26 000	20 465	22 500	90.5
North Yorkshire	22 940	29 100	19 887	25 200	101.2
South Yorkshire	33 652	25 900	29 174	22 500	90.2
West Yorkshire	64 823	29 700	56 196	25 800	103.5
East Midlands (England)	130 219	29 600	112 888	25 700	103.0
Derbyshire & Nottinghamshire	59 440	28 900	51 529	25 000	100.6
Leicestershire, Rutland & Northamptonshire	54 220	32 900	47 004	28 500	114.4
Lincolnshire	16 559	23 900	14 355	20 700	83.2
West Midlands (England)	154 130	28 600	133 617	24 800	99.6
Herefordshire, Worcestershire & Warwickshire	36 419	28 900	31 572	25 100	100.6
Shropshire & Staffordshire	38 832	25 600	33 664	22 200	89.0

West Midlands	78 879	30 300	68 381	26 200	105.3
East of England	181 521	32 000	157 363	27 800	111.6
East Anglia	73 285	31 700	63 531	27 500	110.4
Bedfordshire & Hertfordshire	60 685	36 500	52 609	31 600	127.0
Essex	47 551	28 100	41 223	24 400	98.0
London	427 841	56 600	370 901	49 100	197.0
Inner London	288 090	96 000	249 749	83 200	334.2
Outer London	139 751	30 600	121 152	26 600	106.7
South East (England)	296 643	35 700	257 164	31 000	124.3
Berkshire, Buckinghamshire & Oxfordshire	97 787	44 900	84 773	38 900	156.1
Surrey, East & West Sussex	92 667	35 200	80 334	30 500	122.4
Hampshire & Isle of Wight	61 989	33 600	53 739	29 100	116.9
Kent	44 201	26 800	38 319	23 300	93.4
South West (England)	158 657	30 700	137 541	26 600	106.8
Gloucestershire, Wiltshire & Bristol/Bath area	83 955	36 800	72 782	31 900	128.3
Dorset & Somerset	34 375	28 000	29 800	24 200	97.3
Cornwall & Isles of Scilly	11 467	21 600	9 941	18 700	75.2
Devon	28 860	25 500	25 019	22 100	88.6
Wales	74 375	25 000	64 476	21 600	86.9
West Wales & The Valleys	39 902	21 100	34 591	18 300	73.4
East Wales	34 473	31 700	29 885	27 500	110.3
Scotland	166 542	32 400	144 377	28 100	112.7
Eastern Scotland	67 685	34 500	58 677	29 900	119.9
South Western Scotland	68 076	29 800	59 016	25 800	103.6
North Eastern Scotland	19 673	43 900	17 055	38 100	152.9
Highlands & Islands	11 107	25 000	9 629	21 700	87.2
Northern Ireland	46 864	26 600	40 627	23 100	92.8

Πηγή: Eurostat Newsrelease STAT/10/25 – 18 February 2010, οελ. 7.

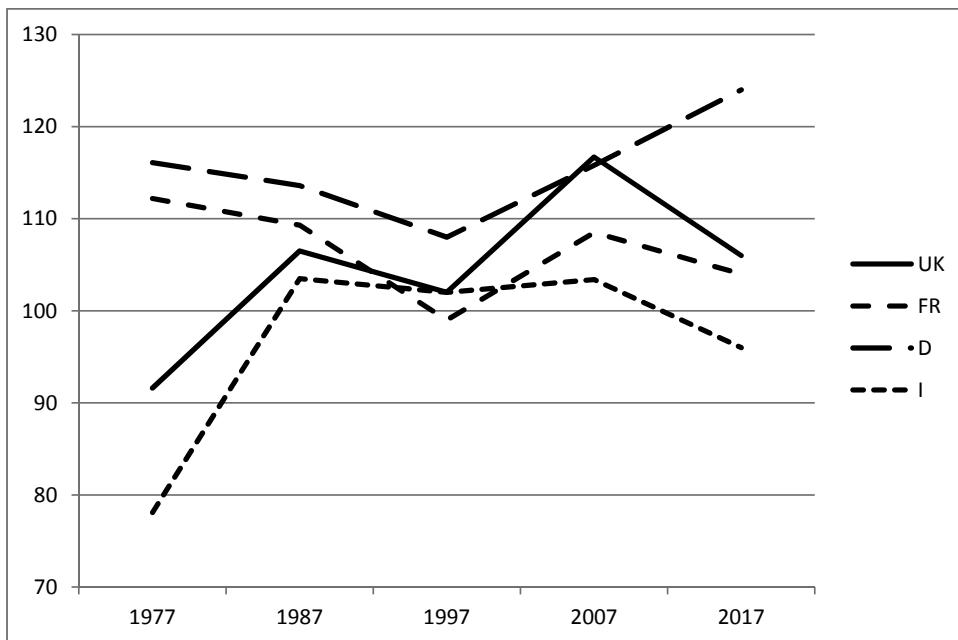
Πίνακας 6: Βρετανικές Περιφέρειες: σχετική θέση στην ΕΕ – 2017

Region (NUTS 2016)	GDP € million	Share in national GDP %	GDP per capita €	GDP per capita PPS	GDP per capita PPS, EU28=100
EU	15 383 066	-	30 000	30 000	100
UNITED KINGDOM	2 337 971	15.2	35 400	31 700	106
North East (England)	68 395	2.9	25 900	23 200	77
Tees Valley & Durham	28 039	1.2	23 400	21 000	70
Northumberland and Tyne & Wear	40 356	1.7	27 900	24 900	83
North West (England)	223 055	9.5	30 700	27 500	92
Cumbria	14 862	0.6	29 800	26 700	89
Greater Manchester	85 327	3.6	30 500	27 300	91
Lancashire	41 972	1.8	28 200	25 200	84
Cheshire	39 739	1.7	42 900	38 400	128
Merseyside	41 154	1.8	26 700	23 900	79
Yorkshire & the Humber	150 028	6.4	27 500	24 700	82
East Yorkshire & Northern Lincolnshire	23 912	1.0	25 700	23 000	77
North Yorkshire	24 592	1.1	30 000	26 900	89
South Yorkshire	33 393	1.4	24 000	21 500	71
West Yorkshire	68 133	2.9	29 500	26 500	88
East Midlands (England)	133 924	5.7	28 100	25 100	84
Derbyshire & Nottinghamshire	59 818	2.6	27 200	24 400	81
Leicestershire, Rutland & Northamptonshire	56 719	2.4	31 100	27 900	93
Lincolnshire	17 387	0.7	23 200	20 700	69
West Midlands (England)	171 023	7.3	29 200	26 100	87
Herefordshire, Worcestershire & Warwickshire	43 911	1.9	32 700	29 300	97
Shropshire & Staffordshire	41 474	1.8	25 600	22 900	76
West Midlands	85 638	3.7	29 600	26 500	88
East of England	196 317	8.4	31 800	28 500	95
East Anglia	78 208	3.3	31 200	28 000	93
Bedfordshire & Hertfordshire	67 167	2.9	36 400	32 600	109

Essex	50 943	2.2	28 000	25 100	83
London	553 948	23.7	62 800	56 200	187
Inner London - West	245 190	10.5	209 900	188 000	626
Inner London - East	134 082	5.7	56 400	50 500	168
Outer London - East & North East	46 197	2.0	24 200	21 700	72
Outer London - South	38 917	1.7	30 000	26 900	89
Outer London - West & North West	89 562	3.8	43 100	38 600	129
South East (England)	343 181	14.7	37 800	33 900	113
Berkshire, Buckinghamshire & Oxfordshire	116 150	5.0	48 600	43 500	145
Surrey, East & West Sussex	105 006	4.5	36 500	32 700	109
Hampshire & Isle of Wight	68 937	2.9	34 800	31 200	104
Kent	53 087	2.3	29 000	26 000	86
South West (England)	167 838	7.2	30 200	27 000	90
Gloucestershire, Wiltshire & Bristol/Bath area	88 079	3.8	35 500	31 800	106
Dorset & Somerset	36 206	1.5	27 300	24 500	81
Cornwall & Isles of Scilly	12 769	0.5	22 600	20 300	68
Devon	30 783	1.3	26 000	23 300	77
Wales	79 897	3.4	25 600	22 900	76
West Wales & The Valleys	43 270	1.9	22 000	19 700	66
East Wales	36 628	1.6	31 500	28 200	94
Scotland	177 621	7.6	32 700	29 300	98
North Eastern Scotland	23 903	1.0	48 700	43 600	145
Highlands & Islands	14 676	0.6	31 200	28 000	93
Eastern Scotland	71 977	3.1	36 300	32 500	108
West Central Scotland	46 574	2.0	30 300	27 200	90
Southern Scotland	20 490	0.9	21 600	19 400	65
Northern Ireland	50 889	2.2	27 200	24 400	81

Πηγή: Eurostat Newsrelease 34/2019 – 26 February 2019, σελ. 8.

Σχήμα 1: Εξέλιξη της σχετικής θέσης του ΗΒ ως προς το μέσο επίπεδο ανάπτυξης της ΕΟΚ / ΕΕ – σύγκριση με επιλεγμένα κράτη (ΕΟΚ/ ΕΕ=100)

Πηγή: ίδια επεξεργασία

Για το 2017, με τη διαδικασία του Brexit εν εξελίξει και το μέσο όρο να συνυπολογίζει 28 κράτη μέλη (από το 2013 έχει ενταχθεί στην Ένωση η Κροατία), η αναπτυξιακή επίδοση του ΗΒ υπολογίστηκε στο 106%, της Γαλλίας στο 104%, της Γερμανίας στο 124% και της Ιταλίας στο 96%¹⁴. Φτωχότερη Βρετανική περιφέρεια εμφανίζεται πλέον η Southern Scotland στο -35% του ευρωπαϊκού μέσου όρου (με οριακά χειρότερη επίδοση από τη δεύτερη West Wales), ενώ η περαιτέρω στατιστική κατάτμηση του Λονδίνου σε επιμέρους τμήματα, η οποία έχει μεσολαβήσει, προκαλεί την εμφάνιση μιας εξαιρετικά ακραίας τιμής: Inner London West στο +526% (Πίνακας 6).

Συμπερασματικά, η εξέλιξη του αναπτυξιακού επιπέδου της Βρετανίας ως προς το μέσο όρο της ΕΟΚ / ΕΕ διαχρονικά εμφανίζει βελτίωση (Σχήμα 1), λαμβάνοντας υπ' όψιν ότι ο μέσος όρος υπήρξε διαρκώς μεταβαλλόμενος ως προς το απόλυτο μέγεθός του, λόγω των διαρκών διευρύνσεων. Αναφορικά με την εξέλιξη των σχετικών μεγεθών σε επίπεδο περιφερειακό, οι εκτιμήσεις είναι επισφαλείς, τόσο λόγω του παραπάνω γεγονότος όσο και λόγω της συχνής αλλαγής στα γεωγραφικά όρια των βρετανικών περιφερειών.

3. Βρετανικές Περιφέρειες: η εφαρμογή της «Συνοχής»

Συνολικά, για την περίοδο 1989-2020 (πέντε προγραμματικές περιόδους) η συμμετοχή των βρετανικών περιφερειών ως προς την εφαρμογή της «Συνοχής» έχει ως εξής (Charles 2016, 251 & 256) (Πίνακας 7):

Πίνακας 7: Προγραμματισμός, επλεξιμότητα, υλοποίηση και πιστώσεις της «Συνοχής» – Ηνωμένο Βασίλειο 1989-2020

Προγράμματα	1989-1993	1994-1999	2000-2006	2007-2013	2014-2020	
Επιδότησεις Περιφέρειες (<75%)	α/α	27 SPDs	25 + 17 CI programmes	22	12 ROPs	
Μέθόδους Υλοποίησης	1	3	4 (+2 Transitional Support)	2 (+1 Phasing Out) (+2 Phasing In)	2	
Δραστηριότητες Ανάληψης Πιστώσεων (εκατομίσια €, σταθερές τιμές 2010)	9.073,73	12.287,72	19.311,04	9.831,19	11.162,14	Σύνολο 61.665,81
	Centralised / Deconcentrated	Deconcentrated	Devolved	Devolved	Centralised / Devolved	

SPD (Single Programming Document): ΕΕΠ (Ενιαίο Έγγραφο Προγραμματισμού), CI (Community Initiative): ΚΠ (Κοινωνική Πρωτοβουλία), ROP (Regional Operational Programme): ΠΕΠ (Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα), Phasing Out: Σταδιακής Εξόδου, Phasing In: Σταδιακής Εισόδου.

Σημείωση: για την αναλυτική μεθοδολογία του υπολογισμού, βλ. πηγή.

Πηγή: Charles 2016, pp. 251, 256.

Αναλυτικά ανά προγραμματική περίοδο προκύπτουν τα εξής:

α) Προγραμματική Περίοδος 1989-1993 (Α' ΚΠΣ)

Η πρώτη προγραμματική περίοδος (Α' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, 1989-1993), σε εφαρμογή των βασικών αρχών της μεταρρύθμισης του 1988 (βλ. αρχή της συγκέντρωσης κ.λπ.), χαρακτηρίστηκε από την κατηγοριοποίηση των περιφερειών οι οποίες δικαιούνταν κοινοτικής στήριξης σε πέντε κατηγορίες / στόχους, ανάλογα με τα διαρθρωτικά τους προβλήματα, ως εξής: Προώθηση της ανάπτυξης και διαρθρωτικής προσαρμογής των αναπτυξιακά καθυστερημένων περιφερειών (Στόχος 1), Μετατροπή των περιφερειών, παραμεθόριων περιοχών ή τμημάτων περιοχών (περιλαμβανομένων των περιοχών αγοράς εργασίας και των αστικών κοινοτήτων) που πλήττονται σοβαρά από τη βιομηχανική παρακμή (Στόχος 2), Καταπολέμηση της ανεργίας μακράς διάρκειας (Στόχος 3), Διευκόλυνση της επαγγελματικής ένταξης των νέων (Στόχος 4), Με την προοπτική της αναμόρφωσης της κοινής γεωργικής πολιτικής: α) επιτάχυνση της προσαρμογής των γεωργικών διαρθρώσεων [Στόχος 5 α)] και β) προώθηση της ανάπτυξης των αγροτικών περιοχών [Στόχος 5 β)]. Σύμφωνα με τα παραπάνω (Χάρτης 1(α)):

- Θέτοντας το μέσο επίπεδο ανάπτυξης για το σύνολο της τότε ΕΟΚ ως 100%, το 75% ορίστηκε ως το κατώφλι της σημαντικής αναπτυξιακής υστέρησης προκειμένου να οριοθετησει το Στόχο 1: οι περιφέρειες (επίπεδου NUTS 2) με ανάπτυξη κάτω του 75% του Κοινοτικού μέσου όρου χαρακτηρίζονταν ως «Στόχου 1» και δικαιούνταν το μέγιστο επίπεδο στήριξης της εποχής. Σημειώνεται ότι το 75% ως όριο «υπανάπτυξης» εξακολουθεί να υφίσταται ακόμη και σήμερα. Υπήρξε μία (1) περιφέρεια του Ηνωμένου Βασιλείου που βρέθηκε να έχει αναπτυξιακό επίπεδο κάτω του ορίου, η Northern Ireland (EC, 1990).
- Οι βρετανικές περιφέρειες στην πλειονότητά τους δεν παρουσίαζαν ιδιαίτερα υψηλές αναπτυξιακές επιδόσεις, αλλά όχι σε βαθμό ώστε να συμπεριληφθούν στο Στόχο 1 (με την εξαίρεση της Βόρειας Ιρλανδίας). Αντίθετα, ως Στόχος 2, δηλαδή περιφέρειες «που πλήττονται σοβαρά από τη βιομηχανική παρακμή» η Βρετανία πήρε τη μερίδα του λέοντος καταγράφοντας περιοχές – δικαιούχους σε διάφορα τμήματα υπό-περιφερειακού επιπέδου (NUTS 3) κυρίως στην Νότια Ουαλία, Σκωτία, Κεντρική και Βόρεια Αγγλία (κυρίως εντός των ορίων εννέα περιφερειών: Clywd, Eastern England, Eastern Scotland, Midlands, North East England, North West England, South Wales, West Cumbria και Western Scotland).
- Τέλος, σύμφωνα με το Στόχο 5β επιλέξιμα υπήρξαν διάφορα τμήματα υπό-περιφερειακού επιπέδου σε περιφέρειες κυρίως της Ουαλίας, της Σκωτίας και της Νοτιοδυτικής Αγγλίας.

Οι Στόχοι 3 και 4 δε διέθεταν γεωγραφική εστίαση και συμφωνήθηκαν σε εθνικό επίπεδο, παρομοίως και ο Στόχος 5α.

β) Προγραμματική Περίοδος 1994-1999 (Β' ΚΠΣ)

Η δεύτερη προγραμματική περίοδος (Β' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, 1994-1999) χαρακτηρίστηκε από σημαντική αύξηση των κοινοτικών πόρων που κατευθύνθηκαν προς τις περιφέρειες, αλλά και διατήρηση των Στόχων με μικρές διαφοροποιήσεις: οι Στόχοι 1 και 2 έμειναν अपαράλλακτοι, οι Στόχοι 3 και 4 συνδυάστηκαν σε έναν νέο Στόχο 3, ενώ ο νέος Στόχος 4 προσβλέπει στην «προσαρμογή των εργαζομένων στις βιομηχανικές μεταλλαγές και στην εξέλιξη των συστημάτων παραγωγής». Ο Στόχος 5 παρέμεινε επίσης κατά βάση ο ίδιος, όμως με ιδιαίτερο τονισμό στην αλιεία, ενώ αργότερα προέκυψε και η προσθήκη ενός ακόμη που δημιουργήθηκε από την πράξη προσχώρησης της Αυστρίας, της Φινλανδίας και της Σουηδίας: Ανάπτυξη των ιδιαίτερα αραιοκατοικημένων περιφερειών (Στόχος 6). Από το Ηνωμένο Βασίλειο επλέξιμες υπήρξαν (Χάρτης 1(β)):

- Στόχου 1 τρεις (3) περιφέρειες: Northern Ireland, Highlands and Islands και Merseyside
- Στόχου 2 διάφορα τμήματα υπό-περιφερειακού επιπέδου κυρίως στην Νότια Ουαλία, τη Σκωτία καθώς και την Κεντρική και Βόρεια Αγγλία
- Στόχου 5β διάφορα τμήματα υπό-περιφερειακού επιπέδου κυρίως στην Ουαλία, τη Σκωτία και τη Νοτιοδυτική Αγγλία

Οι υπόλοιποι παλαιοί Στόχοι ίσχυαν και πάλι για όλο το έδαφος της Κοινότητας ενώ ο νέος Στόχος 6 είχε γεωγραφική εστίαση (βλέπε παραπάνω).

γ) Προγραμματική Περίοδος 2000-2006 (Γ' ΚΠΣ)

Η τρίτη προγραμματική περίοδος (Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, 2000-2006) χαρακτηρίστηκε από περαιτέρω αύξηση των πόρων προς τις περιφέρειες και από απλοποίηση των Στόχων – μείωση σε τρεις: Ενίσχυση της ανάπτυξης και της διαρθρωτικής προσαρμογής των αναπτυξιακά καθυστερημένων περιφερειών (Στόχος 1), Ενίσχυση της κοινωνικής και οικονομικής ανασυγκρότησης των περιοχών που αντιμετωπίζουν διαρθρωτικές δυσκολίες (Στόχος 2), Ενίσχυση της προσαρμογής και του εκσυγχρονισμού των πολιτικών και των συστημάτων εκπαίδευσης, κατάρτισης και απασχόλησης για τις περιφέρειες εκτός στόχου 1 (Στόχος 3). Από το Ηνωμένο Βασίλειο επλέξιμες υπήρξαν (Χάρτης 1(γ)):

- Στόχου 1 τέσσερις (4) περιφέρειες: West Wales and the Valleys, Merseyside, South Yorkshire και Cornwall and Isles of Scilly
- Στόχου 2 διάφορα τμήματα υπό-περιφερειακού επιπέδου κυρίως στην Ανατολική Ουαλία, Σκωτία, Κεντρική, Βόρεια και Νοτιοδυτική Αγγλία

Ο Στόχος 3 δεν είχε γεωγραφική εστίαση και συμφωνήθηκε σε εθνικό επίπεδο.

δ) Προγραμματική Περίοδος 2007-2013 (Α' ΕΣΠΑ)

Η τέταρτη προγραμματική περίοδος (Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς, 2007-2013) ακολούθησε τη μεγάλη διεύρυνση της ΕΕ προς τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης και χαρακτηρίστηκε από αλλαγές στην τυποποίηση των Στόχων. Σύμφωνα με τη νέα κατηγοριοποίηση (Χάρτης 1(δ)):

Στόχος «Σύγκλιση»

- ως Περιφέρειες Σύγκλισης (οι οποίες παρέμειναν σε αντιστοιχία με τον πρώην Στόχο 1 ως προς την απαίτηση αναπτυξιακού επιπέδου κάτω του 75%) δύο Βρετανικές περιφέρειες υπήρξαν επιλέξιμες – West Wales and the Valleys και Cornwall and Isles of Scilly
- ως Περιφέρειες Σταδιακής Εξόδου (περιφέρειες με αναπτυξιακό επίπεδο μεταξύ 75% και 82,19% το μέσου όρου της ΕΕ) επιλέχθηκε η περιφέρεια των Highlands and Islands

Στόχος «Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση»

- ως Περιφέρειες Σταδιακής Εισόδου (περιφέρειες με αναπτυξιακό επίπεδο άνω του 82,19% του μέσου όρου της ΕΕ και εφόσον ήταν Στόχου 1 την προηγούμενη περίοδο) επιλέχθηκαν οι περιφέρειες Merseyside και South Yorkshire

Επιπλέον, βάσει του τρίτου Στόχου:

Στόχος «Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία»

- ως προς τη Διασυνοριακή Συνεργασία – επιλέχθηκαν τμήματα περιφερειών της Νότιας Αγγλίας, Δυτικής Ουαλίας, Δυτικής Σκωτίας και Βόρειας Ιρλανδίας
- ως προς τη Διακρατική Συνεργασία – επιλέξιμο το σύνολο της Μεγάλης Βρετανίας
- ως προς τη Διαπεριφερειακή Συνεργασία – επιλέξιμο το σύνολο της Μεγάλης Βρετανίας (όπως άλλωστε και το σύνολο της ΕΕ)

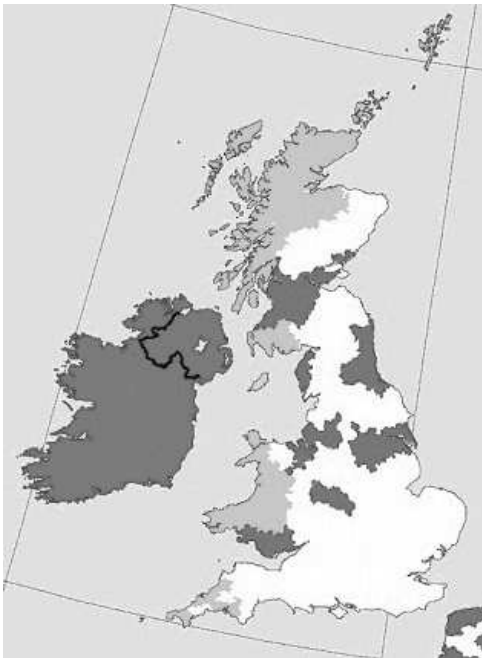
Επισημαίνεται ότι ο τρίτος Στόχος αφορούσε σε ένα πολύ μικρό τμήμα της συνολικής χρηματοδότησης της Συνοχής, περίπου 2,5% του συνόλου των πόρων.

ε) Προγραμματική Περίοδος 2014-2020 (Β' ΕΣΠΑ)

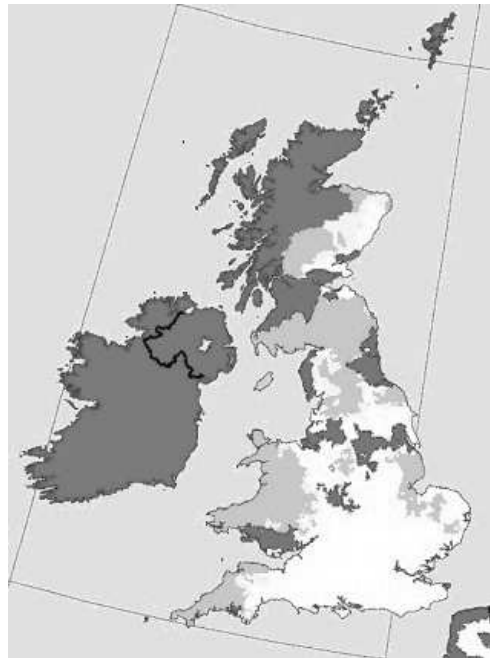
Η πέμπτη προγραμματική περίοδος (Σύμφωνο Εταρικής Σχέσης / Εταρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Στήριξης, 2014-2020) διατήρησε τις τρεις βασικές κατηγορίες με στρογγυλοποίηση των ορίων της δεύτερης, η οποία τώρα περιλάμβανε το αναπτυξιακό εύρος 75-90%. Σύμφωνα με τα νέα δεδομένα (Χάρτης 1(ε)):

- ως Λιγότερο Ανεπτυγμένες Περιφέρειες (εκ νέου σε αντιστοιχία με το παρελθόν ως προς την απαίτηση αναπτυξιακού επιπέδου κάτω του 75%) δύο Βρετανικές περιφέρειες υπήρξαν επιλέξιμες – και πάλι οι West Wales and the Valleys και Cornwall and Isles of Scilly
- ως Περιφέρειες Μεταβατικής Στήριξης (περιφέρειες με αναπτυξιακό επίπεδο μεταξύ 75% και 90% το μέσου όρου της ΕΕ) επιλέχθηκαν οι περιφέρειες Northern Ireland, Highlands and Islands, Cumbria, Tees Valley and Durham, Lancashire, Merseyside, South Yorkshire, East Yorkshire and Northern Lincolnshire, Shropshire and Staffordshire, Lincolnshire και Devon
- ως Περισσότερο Ανεπτυγμένες Περιφέρειες (περιφέρειες με αναπτυξιακό επίπεδο άνω του 90%) όλες οι υπόλοιπες

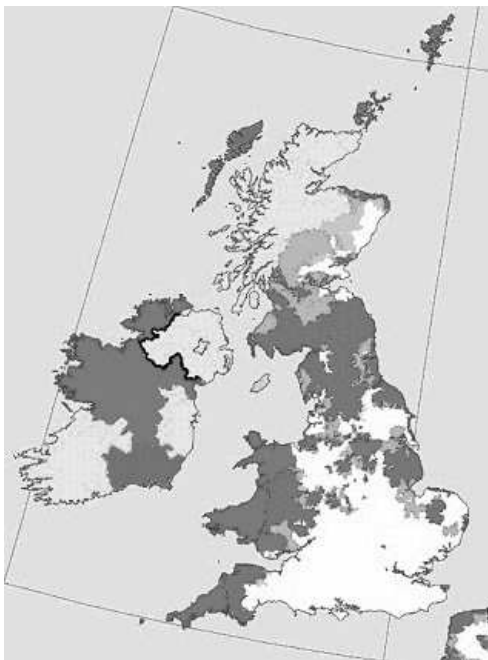
Χάρτης 1: Βρετανικές Περιφέρειες – επιλεξιμότητα ανά προγραμματική περίοδο

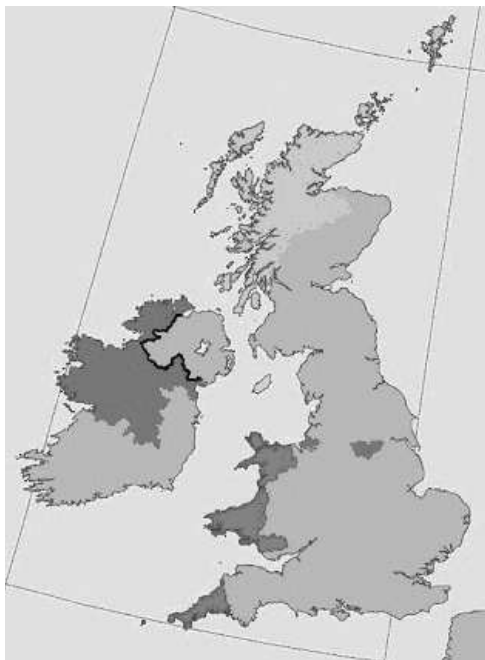
α) 1989-1993

β) 1994-1999

γ) 2000-2006

δ) 2007-2013

Σημείωση: για το χρωματικό υπόδειγμα των χαρτών βλέπε κείμενο (ανά προγραμματική περίοδο)

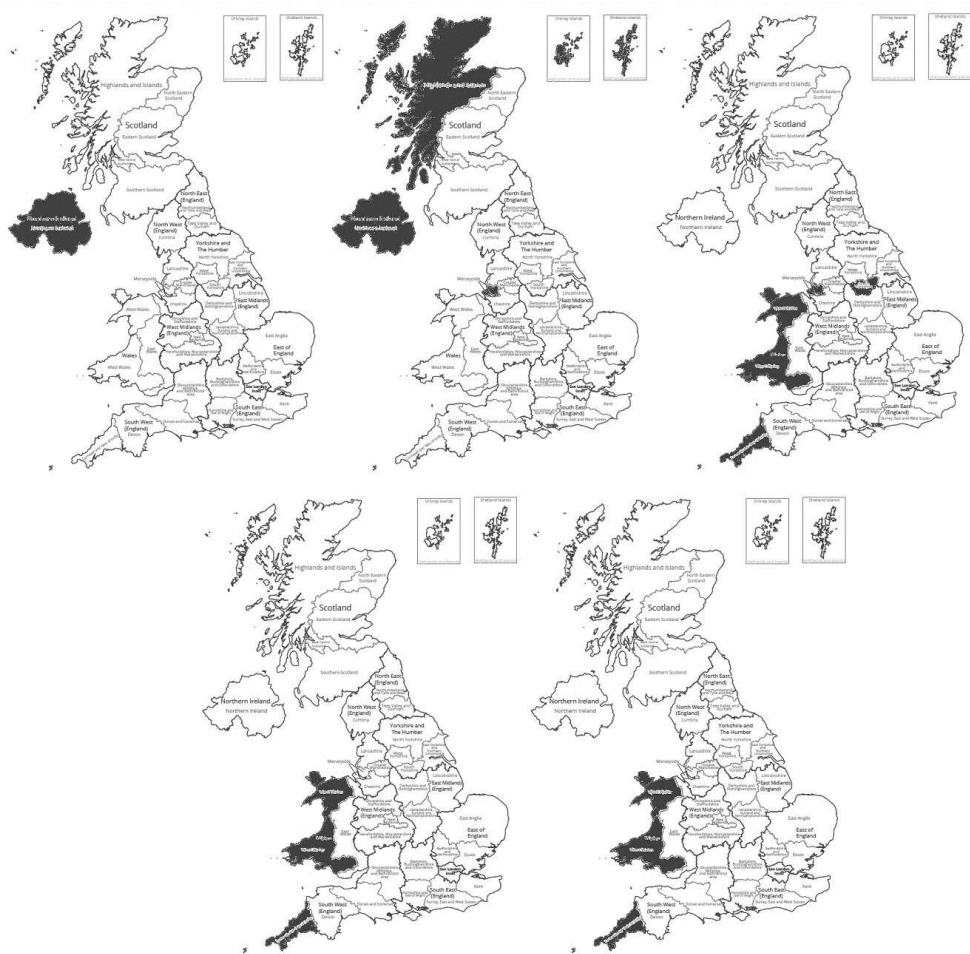

ε) 2014-2020

Σημείωση: για το χρωματικό υπόδειγμα
βλέπε κείμενο

Πηγή: (α) έως (δ) – Inforegio Panorama No 26 (ε) https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/graph/poster2014/eu28.pdf (λεπτομέρεια).

Χάρτης 2: Βρετανικές περιφέρειες με επίπεδο ανάπτυξης κάτω του 75% του ευρωπαϊκού μέσου όρου ανά προγραμματική περίοδο (1989-2020)

Υπόμνημα:

Πάνω Αριστερά – 1989-1993: Northern Ireland

Πάνω Κέντρο – 1994-1999: Northern Ireland, Highlands and Islands, Merseyside

Πάνω Δεξιά – 2000-2006: West Wales and the Valleys, Merseyside, South Yorkshire, Cornwall and Isles of Scilly

Κάτω Αριστερά – 2007-2013: West Wales and the Valleys, Cornwall and Isles of Scilly

Κάτω Δεξιά – 2014-2020: West Wales and the Valleys, Cornwall and Isles of Scilly

Σημείωση: περιφέρειες «Στόχου 1» για τις προγραμματικές περιόδους 1989-1993, 1994-1999 και 2000-2006, «Σύγκλιση» για την περίοδο 2007-2013 και «Λιγότερο Ανειπτυγμένες» για το 2014-2020. Όλες με κοινό κριτήριο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν κατά κεφαλή εκφρασμένο σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης χαμηλότερο του 75% του (εκάστοτε) μέσου όρου της ΕΟΚ/ΕΕ.

Πηγή: ίδια επεξεργασία (βάση για το χάρτη: Office for National Statistics – <http://www.ons.gov.uk>, <http://geoportal.statistics.gov.uk/>).

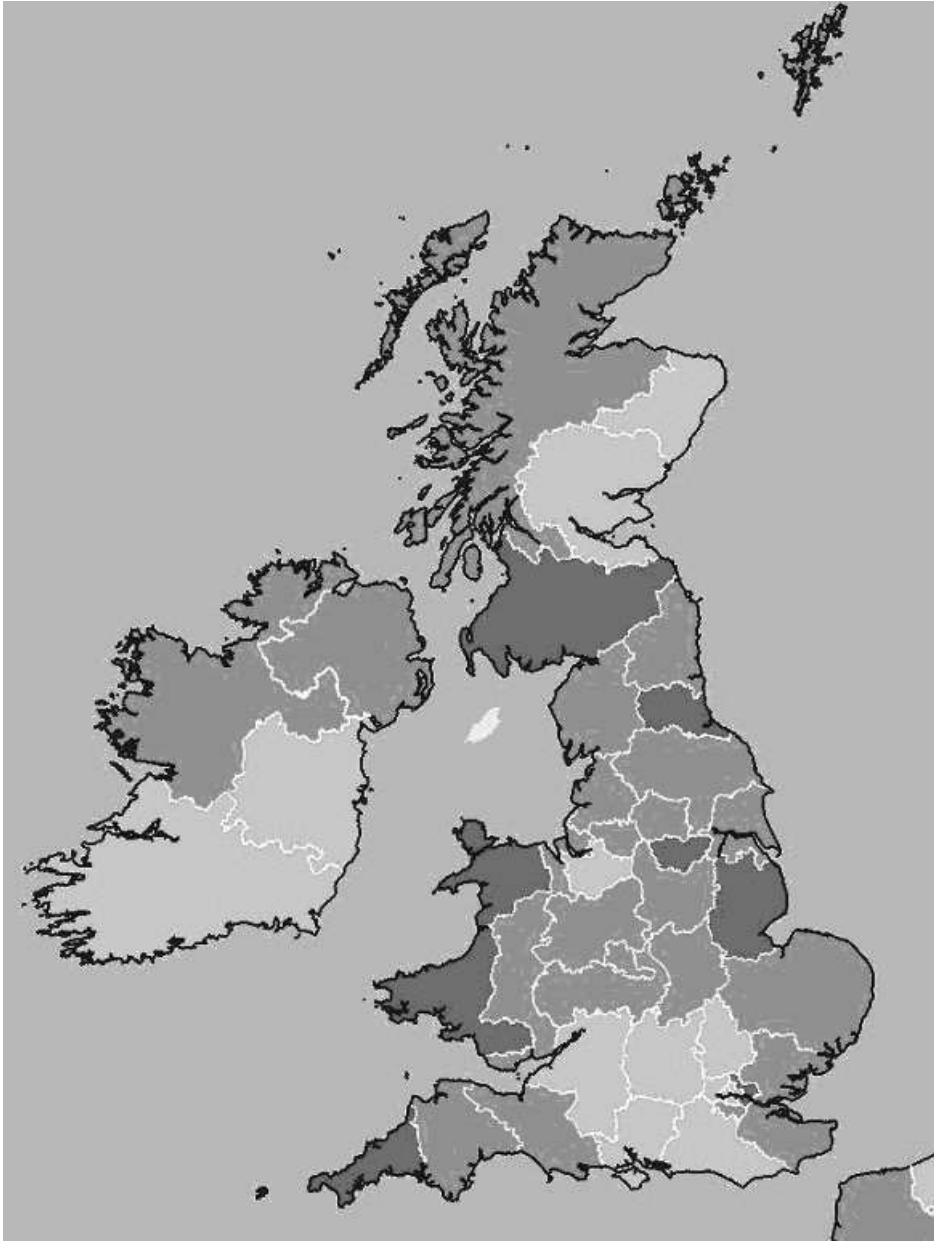
στ) Η μετά το Brexit Προγραμματική Περίοδος 2021-2027 – σενάριο υποθετικής συμμετοχής του Ηνωμένου Βασιλείου

Οι προπαρασκευαστικές μελέτες για την προγραμματική περίοδο 2021-2027 οδήγησαν στις σχετικές προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής¹⁵, οι οποίες προέκυψαν δύο χρόνια μετά το βρετανικό δημοψήφισμα και εν μέσω της δύσκολης διαπραγμάτευσης της Ένωσης με το ΗΒ. Οι συγκεκριμένες προτάσεις δεν περιελάμβαναν ΗΒ και η σημαντικότερη διαφοροποίηση ως προς το πρόσφατο παρελθόν αφορά στη διεύρυνση της κατηγορίας των περιφερειών μετάβασης, στις οποίες τώρα εντάσσονται όσες έχουν αναπτυξιακό επίπεδο μεταξύ 75% και 100% του μέσου όρου (από 75% έως 90% που ίσχυε κατά την προηγούμενη προγραμματική περίοδο).

Σύμφωνα με σχετικές μελέτες, τα στοιχεία για τη Βρετανία σε περίπτωση που αυτή θα συνέχιζε να συμμετέχει όπως συνέβαινε έως τώρα, θα είχαν την εξής εικόνα (σημ.: όλα τα δεδομένα προκύπτουν με βάση το μέσο όρο των ετών 2015-16-17, σε αντίθεση με την πρόταση της Επιτροπής η οποία βασιζόταν στο μέσο όρο των ετών 2014-15-16) (EPRC, 2019: 2) (Χάρτης 3):

- ως Λιγότερο Ανεπτυγμένες Περιφέρειες (περιφέρειες με αναπτυξιακό επίπεδο κάτω του 75%) εκτός των δύο (2) οι οποίες υπήρξαν επιλέξιμες και θα παρέμεναν εκ νέου – δηλαδή οι η West Wales and the Valleys και η Cornwall and Isles of Scilly – θα προστίθεντο άλλες πέντε (5): Tees Valley & Durham, South Yorkshire, Lincolnshire, Outer London – North και East Southern Scotland (η τελευταία προέκυψε με τη νεότερη περιφερειακή δομή του 2016).
- ως Περιφέρειες Μετάβασης (περιφέρειες με αναπτυξιακό επίπεδο μεταξύ 75% και 100% το μέσου όρου της ΕΕ) θα επιλέγονταν είκοσι τρεις (23) περιφέρειες, ουσιαστικά το σύνολο της Βόρειας Αγγλίας (εκτός του Cheshire και βεβαίως εκτός των περιφερειών οι οποίες ήδη εμπίπτουν στις Λιγότερο Ανεπτυγμένες).
- ως Περισσότερο Ανεπτυγμένες Περιφέρειες (περιφέρειες με αναπτυξιακό επίπεδο άνω του 100%) όλες οι υπόλοιπες, συνολικά έντεκα (11).

Χάρτης 3: Προγραμματική Περίοδος 2021-2027 – υποθετική επιλεξιμότητα Βρετανικών περιφερειών (μ.ο. ετών 2015-16-17)

Πηγή: European Policies Research Centre, University of Strathclyde Glasgow, EU Cohesion policy funding 2021-27: What might the UK have got without Brexit?, σελ. 4.

Τα παραπάνω στατιστικά στοιχεία προφανώς ήταν γνωστά στην Επιτροπή όταν έγιναν οι προτάσεις οι οποίες περιελάμβαναν την τροποποίηση στο εύρος της κατηγορίας Μετάβασης. Επισημαίνεται εκ νέου ότι δεν ελήφθη υπ' όψιν ενδεχόμενη συμμετοχή του ΗΒ – συνεπώς δεν μπορεί να θεωρηθεί δεδομένο ότι οι προτάσεις θα ήταν οι ίδιες σε περίπτωση συμμετοχής της Βρετανίας στις χρηματοδοτήσεις. Επίσης, πρέπει να σημειωθεί ότι ενδεχόμενη συμπεριληψη επιπλέον περιφερειών στον υπολογισμό του μέσου όρου θα επέφεραν τροποποίηση της τιμής την οποία αντιπροσωπεύει, με αποτέλεσμα την ανακατάταξη μιας σειράς περιφερειών που βρίσκονταν στο όριο μεταξύ δύο κατηγοριών.

4. Συμπεράσματα

Το «περιφερειακό πρόβλημα» που αντιμετωπίζει σήμερα το Ηνωμένο Βασίλειο διαφέρει σημαντικά από αυτό της δεκαετίας του '70, αφού πλέον δεν εντοπίζεται σε προβλήματα πρόσβασης των εργαζομένων στην αγορά εργασίας και σε αυξημένη ανεργία, αλλά σε σημαντικές αποκλίσεις εισοδήματος, πλούτου και παραγωγικότητας (Bell, 2017: S101). Βεβαίως η εξήγηση ενός τόσο πολύπλοκου φαινομένου δεν είναι δυνατό να προέλθει αποκλειστικά και μόνο από τη μελέτη της περιφερειακής οικονομικής, την οποία σαφώς και υπερβαίνει.

Στα σαράντα επτά χρόνια που μεσολάβησαν από την ένταξη έως την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου έχουν προκύψει εξελίξεις στη σφαίρα της οικονομίας οι οποίες ξεπερνούν το υποεθνικό, ακόμη και το εθνικό επίπεδο ανάπτυξης. Πρόκειται για οικονομικά γεγονότα με αντίκτυπο διεθνή – όπως οι πετρελαϊκές κρίσεις κατά τη δεκαετία του '70, πτώση των κομμουνιστικών καθεστώτων τη δεκαετία του '90, οι χρηματοπιστωτική και οικονομική κρίση στα τέλη της δεκαετίας του 2000 και στις αρχές αυτής του 2010. Οι παραπάνω εξελίξεις ταλάνισαν εθνικές οικονομίες στο σύνολό τους, πόσο μάλλον τις περιφερειακές οικονομίες οι οποίες έχουν πάντοτε να αντιμετωπίσουν τον περιφερειακό ανταγωνισμό, όχι μόνο σε επίπεδο διεθνές αλλά και εντός της χώρας στην οποία ανήκουν.

Η αντιμετώπιση της πολιτικής συνοχής εκ μέρους του Ηνωμένου Βασιλείου υπήρξε διστακτική, όπως άλλωστε διστακτική υπήρξε και η όλη συμμετοχή της χώρας στην Κοινότητα / Ένωση. Όμως, τουλάχιστον, δεν ήταν ξεκάθαρα εχθρική, όπως συνέβη σε περιπτώσεις άλλων πολιτικών. Το γεγονός ότι η κοινή γνώμη της Βρετανίας δεν υπήρξε αρκετά ενήμερη σχετικά με τη συμμετοχή των ευρωπαϊκών κονδυλίων στην ανάπτυξη σημαντικού αριθμού περιφερειών της χώρας δεν εκπλήσσει. Άλλωστε το έλλειμμα πληροφόρησης αναφορικά με τις ευρωπαϊκές δράσεις είναι κάτι το οποίο συναντάται και σε χώρες όπου η συνδρομή των κοινοτικών ταμείων υπήρξε εξαιρετικά σημαντικότερη. Σε τελική ανάλυση, το Ηνωμένο Βασίλειο ανέκαθεν αποτιμούσε τη συμμετοχή του στην ΕΟΚ / ΕΕ με όρους καθαρά λογιστικούς – γεγονός το οποίο ειδικά στην περίπτωση της πολιτικής συνοχής, λόγω της πολύπλευρης αναπτυξιακής επίδρασης που προκαλεί, είναι παραπλανητικό και υποτιμά τη σημασία της.

Σημειώσεις:

1. EU Referendum – Results, https://www.bbc.com/news/politics/eu_referendum/results
2. *Brexit timeline: From Cameron’s referendum promise in 2013 to the ‘great deal’ of 2019*, <https://www.independent.ie/business/brexit/brexit-timeline-from-camersons-referendum-promise-in-2013-to-the-great-deal-of-2019-38606198.html>
3. *Archive: how the Guardian reported the 1975 EEC referendum*, <https://www.theguardian.com/politics/from-the-archive-blog/2015/jun/05/referendum-eeceurope-1975>
4. Από 1 Ιανουαρίου 1973 έως 31 Ιανουαρίου 2020.
5. Commission of the European Communities, *Report on the Regional Problems in the Enlarged Community*, COM (73) 550 final, Brussels, 3 May 1973.
6. Η περιφέρεια περιελάμβανε το μητροπολιτικό Λονδίνο.
7. Ο.π. (5), σελ. 60.
8. Gross Domestic Product per capita in Purchase Power Standards (GDP per capita in PPS).
9. Επισημαίνεται ότι έχει αποδειχθεί συχνή πρακτική η αναθεώρηση των στατιστικών στοιχείων, η οποία αλλάζει αναδρομικά τα δεδομένα (διορθωτικά). Εδώ χρησιμοποιούνται αποκλειστικά τα στοιχεία όπως αυτά δημοσιεύτηκαν πρωτογενώς, δηλαδή τις δεδομένες χρονικές στιγμές της ανάλυσης, αφού με βάση αυτά ελήφθησαν οι πολιτικές αποφάσεις σε πραγματικό χρόνο.
10. EC – *The Regions of Europe - First periodic report on the social and economic situation of the regions of the Community*, Luxembourg 1981, σελ. 43-44
11. EC – *The Regions in the 1990s - Fourth periodic report on the social and economic situation and development of the regions of the Community*, Brussels Luxembourg 1991, σελ. 102-107
12. Statistics in focus – General Statistics – Theme 1 / 1/2000 (Regions), 2000, σελ. 4-7
13. Eurostat Newsrelease STAT/10/25 – 18 February 2010, σελ. 4-7
14. Eurostat Newsrelease 34/2019 – 26 February 2019, σελ. 4-8
15. Βλ. αναλυτικά: *Ευρωπαϊκή Επιτροπή – Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου [...]*, Στρασβούργο, 29.5.2018 COM(2018) 375 final.

Βιβλιογραφία

- Bachtler, J. and Begg, I. (2017) ‘Cohesion policy after Brexit: the economic, social and institutional challenges’, *Journal of Social Policy*, vol. 46, is. S4, p.p. 745-763.
- Bachtler, J. and Begg, I. (2018) ‘Beyond Brexit: Reshaping policies for regional development in Europe’, *Papers in Regional Science*, 97, p.p. 151-170.

- Bell, D.N.F. (2017) 'Regional aid policies after Brexit', *Oxford Review of Economic Policy*, Vol. 33, N. S1, p.p. S91-S104.
- Billing, C., McCann, P. and Ortega-Argilés, R. (2019) 'Interregional inequalities and UK sub-national governance responses to Brexit', *Regional Studies*, vol. 53, n. 5, p.p. 741-760.
- Huggins, C. (2018) 'Did EU regional spending affect the Brexit referendum?', *Regional Studies*, *Regional Science*, vol. 5, 1, p.p. 388-397.
- Charles, D. (2016) 'Cohesion policy in the service economies of the North', in Piattoni, S. and Polverari, L. (eds.) *Handbook of Cohesion Policy in the EU*, Edward Elgar, Cheltenham, p.p. 250-267.
- Λύκος, Μ. (2018), «Η ανάπτυξη των ελληνικών περιφερειών στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης, στο *Ελλάδα και Ευρωπαϊκή Ενοποίηση: Η ιστορία μιας πολυκύμαντης σχέσης 1962-2018*, Διόνικος, σ.σ. 191-207.
- European Policies Research Centre, University of Strathclyde Glasgow, "EU Cohesion policy funding 2021-27: What might the UK have got without Brexit?", EPRC, September 2019, https://www.eprc-strath.eu/public/dam/jcr:3406d111-7149-40de-886a-af63dbe917d0/What%20might%20the%20UK%20have%20got_v2.pdf
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τον καθορισμό κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+, το Ταμείο Συνοχής και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας, και δημοσιονομικών κανόνων για τα εν λόγω Ταμεία και για το Ταμείο Αούλου και Μετανάστευσης, το Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας και το Μέσο για τη Διαχείριση των Συνόρων και των Θεωρήσεων*, Στρασβούργο, 29.5.2018 COM(2018) 375 final
- Commission of the European Communities, 'Report on the Regional Problems in the Enlarged Community', COM (73) 550 final, Brussels, 3 May 1973.
- EC, 'The Regions of Europe – First periodic report on the social and economic situation of the regions of the Community', Luxembourg 1981.
- EC, 'The Regions in the 1990s – Fourth periodic report on the social and economic situation and development of the regions of the Community', Brussels Luxembourg 1991.
- Statistics in focus – General Statistics – Theme 1 / 1/2000.
- Eurostat Newsrelease STAT/10/25, 2010.
- Eurostat Newsrelease 34/2019, 2019.